

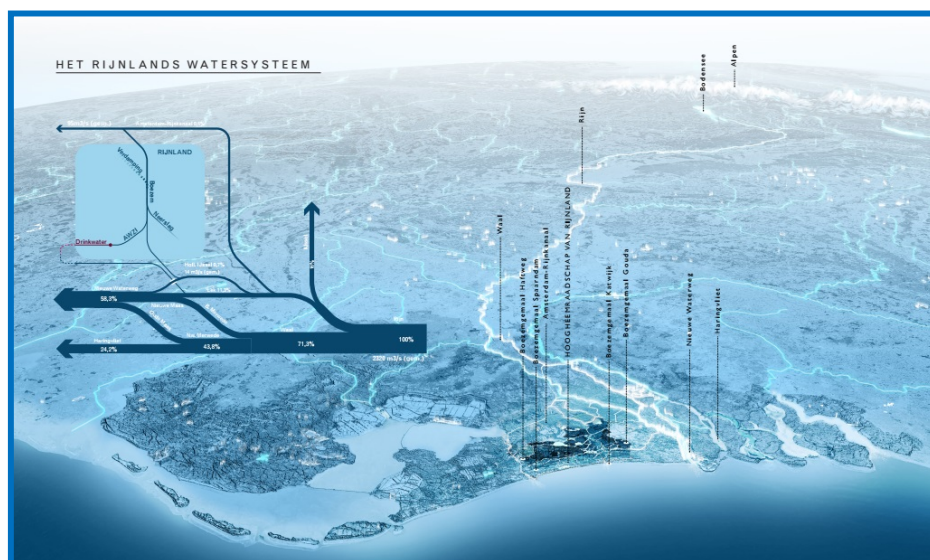

We maken de vertaling van een omgevingsgericht Rijnland in een waterbeheerprogramma. We willen de maatschappelijke opgaven integreren in de kerntaken.

Uitnodiging beeld VV – Visie op klimaat

Onderwerp: Visie op klimaat en de uitwerking naar beleidskeuzes

Datum: 07/04/2021
Digitaal via Teams

Context

Op 24 maart 2021 heeft de verenigde vergadering gesproken over de Visie op klimaat, met het rapport De Blauwe Lens als inspirerend onderliggend rapport.

Er was breed draagvlak voor het door het college geschetste perspectief waarbij, vanuit onze kerntaken en de verbinding met de maatschappelijke opgaven, water meer sturend moet worden in de ruimtelijke ordening. En er was draagvlak voor een veerkrachtig watersysteem in een veerkrachtig gebied en voor een zelfbewuste positionering van Rijnland in het ruimtelijk domein en het maatschappelijk debat.

En er was ook debat: over de weg die Rijnland daarvoor moet bewandelen en hoe dat er dan concreet uit zou moeten zien. Alle partijen gaven aan hier graag met het college over door te willen praten.

De beeldvormende avond op 7 april is hiervoor ingericht en zal tegelijkertijd inhoud en richting geven aan de visie, zoals die wordt opgenomen in het WBP6. Hiermee vloeien de 2 trajecten (BOB traject Visie op klimaat en het WBP6) als natuurlijk in elkaar over.

Het doel van deze avond

Doel van de VV-sessie op 7 april is:

- verdieping, aanscherping en concretisering van de visie op klimaat;
- discussie over de 2 x 10 beleidskeuzes;
- en richting geven aan de visie ten behoeve van het ontwerp WBP6 in juni.

De uitwerking van de visie en de daarbij geformuleerde beleidskeuzes zijn bijgevoegd als bijlage.

Programma:

Opening (19.u)	De Rijnlandse visie op klimaat door de dijkgraaf	5 min
Plenaire aftrap	Waar staan we en waar staan we voor? Korte aftrap door de hoogheemraden Van Steensel en Kastelein	10 min
Pitches vanuit de VV	Fracties op de stip Er is ruimte voor maximaal 3 pitches van maximaal 5 minuten. VV-fracties kunnen zich hiervoor via bestuursondersteuning aanmelden. De fractie Natuurterreinen bijt het spits af.	15 min
Pauze (19.30u)		5 min
In 4 groepen uiteen	De beleidskeuzes VV-leden worden verdeeld in 4 groepen, elk onder gespreksleiding van een hoogheemraad Het gesprek wordt gevoerd over de 2 x 10 beleidskeuzes en de belangrijkste dilemma's hierin, waarbij de pitches vanuit de VV als inspiratie kunnen dienen Elke groep benoemt aan het eind 1 discussiepunt dat men wil agenderen voor de plenaire discussie	45 min
Pauze (20.20u)		10 min
Plenaire discussie	Plenaire discussie Onder leiding van de dijkgraaf • Bekrachten waar overeenstemming over is • Discussie over de discussiepunten die zijn aangedragen door de vier groepen	30 min
Afronding (20.55- 21.00u)	door de hoogheemraden Van Steensel, Kastelein en dijkgraaf Van der Sande gezamenlijk	5 min

Bijlage 1

Visie op klimaat, visie op de leefomgeving (eerste proeve)

Concept uitwerking 'Water als leidend principe'

Inzet voor het WBP6

Versie: 6.0

1. Inleiding

In het coalitieakkoord 'Water' raakt ons zijn de maatschappelijke opgaven verbonden aan de kerntaken. In het verlengde daarvan vindt in WBP6 een nadere concretisering plaats waarbij water meer sturend moet worden in de ruimtelijke ordening. We sluiten hiermee aan bij één van de belangrijkste principes uit de Nationale Omgevingsvisie: het realiseren van een klimaatbestendige en waterrobuuste leefomgeving.

Uitwerking Water als leidend principe

Het 'Water als leidend principe' vraagt om een nadere uitwerking in richtinggevende beleidskeuzes en daarbij behorende aanpak van Rijnland. Dit in aansluiting met de Nationale Omgevingsvisie. De vragen die daarbij horen zijn: wat willen we precies bereiken, hoe ver gaan we daarin (rekening houdend met onze bevoegdheden), welke proactieve aanpak hoort daarbij, etc? Op basis van deze beleidskeuzes kan vervolgens in WBP6 nader invulling worden gegeven aan de verschillende uitvoeringsprogramma's.

De voor Rijnland relevante beleidskeuzes uit de Nationale Omgevingsvisie:

- Nederland is in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust. We reserveren voldoende ruimte voor toekomstige waterveiligheidsmaatregelen.
- We zetten in op het gebruik van duurzame energiebronnen.
- We richten steden en regio's klimaatbestendig in.
- Het Rijk hanteert een integrale verstedelijkingsstrategie. Dit is een samenhangende aanpak van wonen, werken, mobiliteit, gezondheid, veiligheid en leefomgevingskwaliteit.
- We versterken het aanbod en de kwaliteit van het groen in de stad en verbeteren de aansluiting op het groene gebied buiten de stad. Een natuurinclusieve ontwikkeling van de stedelijke regio's en natuurinclusief bouwen zijn het uitgangspunt.
- In het landelijk gebied verbeteren we de balans tussen het landgebruik en de omgevingswaarden van bodem, water en lucht.
- We beschermen en versterken de biodiversiteit, en benutten ons natuurlijk kapitaal duurzaam.

Doel van de notitie

Deze uitwerking - die in het kader van het visie op klimaattraject wordt aangereikt - vraagt een bestuurlijke discussie en een bestuurlijke visie waartoe in deze bijlage een eerste aanzet wordt gegeven. Het rapport De Blauwe Lens dient daarbij als inspiratiebron. In De Blauwe Lens zijn voor het beheergebied van Rijnland toekomstgerichte perspectieven uitgewerkt die laten zien dat klimaatadaptatie kan leiden tot klimaatbestendige, aantrekkelijke steden en landschappen en een gezonde leefomgeving. De Blauwe Lens daagt het Rijnlandse bestuur uit tot het goede gesprek over klimaatverandering en tot gedachtenvorming over de vragen:

1. **Wat** willen/moeten we als Rijnland bereiken: het beoogde resultaat, onze inzet?
2. **Hoe** we dat als Rijnland kunnen gaan doen: hoe ziet de proactieve aanpak eruit?

Bespreekpunt met VV

Graag willen we met u bespreken of we met deze uitwerking op de juiste weg zitten. Is dit wat nodig is? Hebben we zo de juiste thematiek en het juiste abstractieniveau te pakken?

2. Wat willen we bereiken?

Wat is er aan de hand: hoe maken we het gebied en het watersysteem veerkrachtiger?

De gevolgen van klimaatverandering, zeespiegelstijging en de andere maatschappelijke ontwikkelingen voor het beheergebied van Rijnland zijn groot. Zoals in De Blauwe Lens is weergegeven wordt het steeds moeilijker om met alleen technologische middelen onze kerntaken goed uit te voeren en in 2050 klimaatrobuust en klimaatbestendig te zijn. Het huidige watersysteem is erg technisch en vereist constante aanpassingen. De continue binnen- en buitenlandse technologische ontwikkelingen hebben ons de afgelopen eeuwen veel (welvaart) gebracht en zullen ook van groot belang blijven. Maar West-Nederland is nu zo afhankelijk van deze techniek dat we er als het ware 'in gevangen' zitten (lock-in). De Blauwe Lens leert ons dat het gebied en het watersysteem veerkrachtiger en flexibeler moeten worden.

Tot welke mogelijke (Rijnlandse) beleidskeuzes leidt dit?

Water als leidend principe:

1. Water en bodem zijn sturend voor de ruimtelijke ontwikkeling van stad en landelijk gebied. We zien daarbij de ontwikkeling van stad en landelijk gebied als een samenhangende opgave. Water moet daarvoor maximaal worden vastgehouden en zo hoogwaardig mogelijk hergebruikt worden, ook als energiebron. En bij de inrichting en het gebruik van het gebied moeten goede waterkwaliteit en vergroten van de biodiversiteit als belangrijke doelen worden meegenomen. Weerbaarheid tegen overstromingen, wateroverlast en watertekort (verzilting) staan centraal. Rijnland stelt aanvullende kaders om locatiekeuze en mate van adaptatie passend bij het gebied en het watersysteem te bereiken, dit inclusief voldoende ruimte voor toekomstige water(veiligheids)eisen.
2. Nieuwe stedelijke ontwikkelingen vinden alleen plaats op locaties waar ze te combineren zijn met een robuust en toekomstbestendig systeem van water en bodem, met aandacht voor groen-blauwe dooradering. Dat betekent dat in gebieden met een relatief hoge kans op overstromingen in combinatie met een grote diepte, alleen wordt gebouwd als dat op een wijze gebeurt die bestand is tegen zo'n overstroming. Dat geldt in het bijzonder voor kwetsbare functies zoals datacenters, ziekenhuizen en vitale infrastructuur.
3. Ook in bestaande stedelijke gebieden wordt zoveel als mogelijk ingezet op vasthouden en hergebruik van water en optimalisatie van de waterkwaliteit (groen-blauwe dooradering). Binnenstedelijke verdichting en herstructurering van bestaande gebieden moet toekomstbestendig plaatsvinden, waarbij de noodzakelijke watercompensatie binnen het plangebied wordt gerealiseerd (dit geldt ook voor nieuwe ontwikkelingen, zie vorige punt).
4. De steeds verdergaande bodemdaling in veengebieden moet worden geremd en waar mogelijk worden omgekeerd. Dat betekent dat huidige grondgebonden functies zoals landbouw en natuur mee moeten gaan bewegen. Ook voor de andere ruimtelijke ontwikkelingen (zoals verstedelijking) geldt dat deze moeten bijdragen aan het tegengaan en/of vertragen van bodemdaling. Essentieel daarbij is dat bij het ontwerp rekening wordt gehouden met de zettingsgevoeligheid en een daarbij passende inrichting. Bij afweging en keuze voor een locatie moeten naast de realisatiekosten, ook lange termijn beheer en onderhoud worden meegenomen.
5. Het landgebruik (inclusief natuur) dient zich aan te passen aan de beschikbaarheid van zoet water/ de optredende (toekomstige) verzilting. Vanuit het watersysteem sturen we daarvoor op landgebruik dat weerbaar en zelfredzaam is voor wateroverlast en -tekort (geen extra watervraag aan het watersysteem, maar ook niet afwentelen van wateroverschotten op de omgeving).

6. Goede waterkwaliteit en versterken van de biodiversiteit zijn essentieel voor een gezonde leefomgeving en de economie. De kwaliteit van het watersysteem moet zodanig zijn dat het andere gebruiksfuncties (zoals drinkwaterbron, natuur, recreatie en de agrarische sector) niet belemmert. Waar nog (beperkte) emissies plaatsvinden, streven we naar gesloten circulaire watersystemen, zodat het schone omgevingswater niet wordt beïnvloed. Dit kan leiden tot aanpassingen in het watersysteem bijvoorbeeld om zoet kwelwater uit de duinen beter te benutten.
7. De waarde van water is ook een leidend principe in de warmtetransitie van de regio. Warmte uit water (aquathermie) speelt een belangrijke rol in het verwarmen (en koelen) van woningen, waardoor minder fossiele brandstoffen worden gebruikt. Zeker in één van de meest waterrijke én dichtbevolkte gebieden van Nederland is water altijd beschikbaar.
8. Onze waterketen speelt een belangrijke rol in de circulaire economie. Afvalwaterzuiveringen worden energie en grondstoffenfabrieken met een functie als hub. We gaan van "zuiveren van ongewenste stoffen" naar "creatie van waardevolle stoffen" en dienen als katalysator voor ondernemers in de omgeving. Dit betekent dat we de locatie, schaal en technologie van de zuiveringen elke keer opnieuw bepalen.
9. In de regio vinden naast de woningbouwopgave ook andere maatschappelijke transitieën plaats met een ruimtelijke impact. Denk daarbij aan de energietransitie, biodiversiteitsherstel, transitie naar circulaire economie, etc. Bij al deze transitieën wordt gezocht naar mogelijkheden om deze te combineren met de klimaatopgave zodat de schaarse ruimte multifunctioneel wordt ingezet. Denk dan aan waterberging en zonnepanelen, gebruik van natuur als partner bij bouw, en slimme inrichting van de ondergrondse infrastructuur bij de warmtetransitie in relatie tot klimaatbestendigheid en afkoppelen van hemelwater.
10. Rijnland staat hierbij open voor binnen- en buitenlandse technische innovaties, nu en in de toekomst, maar is er zich terdege van bewust dat de beslissingen die we nu nemen de toekomst van ons gebied niet verder mag belasten. Dit betekent dat we innovaties en technische oplossingen kritisch en in het licht van de grenzen van het watersysteem zullen beschouwen.

3. Hoe gaan we dat doen: Rijnland als een zelfbewuste speler in het ruimtelijk domein en het maatschappelijk debat

Wat is er aan de hand en wat moet er gebeuren?

In gebiedsontwikkelingen wordt onvoldoende rekening gehouden met verschillende toekomstscenario's en de gevolgen daarvan op (water)systeemniveau. 'Men' is van goede wil, maar als puntje bij paaltje komt worden door financiële overwegingen kortetermijnoplossingen gekozen die alleen voldoen aan onze minimale normen uit de Keur. Hoe zorgen we er voor dat water als leidend principe wordt erkend en meegenomen als fundament in de diverse (ruimtelijke) ontwikkelingen, zoals de verstedelijkingsopgave, de landbouwtransitie en het remmen van de bodemdaling? Dit in samenhang met de (beperkte) juridische en financiële bevoegdheden die de waterschappen momenteel hebben?

Tot welke mogelijke (Rijnlandse) beleidskeuzes leidt dit?

1. Om te komen tot een klimaatbestendig regio waarbij water leidend wordt bij de duurzame inrichting is een systeemaanpak noodzakelijk waarin alle betrokken overheden en sectoren nog intensiever samen werken (één overheid). Samenwerking is niet hetzelfde als een 'vriendelijke' relatie onderhouden, maar opereren vanuit het eigen zelfbewustzijn: staan voor je zaak. En het gaat over gedeeld eigenaarschap: klimaatbestendig bouwen is een

thema voor iedereen.

2. Dit vraagt een proactieve aanpak van Rijnland. Naast advisering zetten we hiervoor actief in op beïnvloeding van de diverse nationale, regionale en lokale trajecten. Het vergroten van het waterbewustzijn van onze inwoners en bedrijven, door onder andere stimulering van lokale (water gerelateerde) initiatieven, maakt daarvan een belangrijk onderdeel uit.
3. Bij alle samenwerkings- en beïnvloedingstrajecten brengen we proactief en in een vroeg stadium onze visie op klimaat in, waarbij we ons en de omgeving laten inspireren door De Blauwe Lens.
4. Essentieel is dat bij gebiedsontwikkelingen uitgegaan wordt van realistische planhorizons waarbij de negatieve (klimaat)gevolgen die later kunnen optreden nu al, waar dat kosteneffectief is, worden meegenomen in het ontwerp. Bijvoorbeeld door uit te gaan van flexibele normen of flexibiliteit en/of adaptieve capaciteit in te bouwen. Het is daarbij van belang dat lange termijn investeringen, schades en ontwikkelingen als gevolg van klimaatverandering worden meegenomen in de businesscases van de diverse (verstedelijkings)opgaven.
5. In aansluiting op het vorige punt: Om als waterschappen effectief te kunnen sturen op klimaatadaptieve ontwikkeling is aanpassing van de huidige juridische en financiële instrumenten noodzakelijk. Daarvoor zetten we in op verschillend sporen: inmiddels zijn we, onder andere in Zuid-Holland (samenwerkingsverband 'Bouw adaptief'), met de diverse sectoren in gesprek hoe we de juridische en financiële instrumenten moeten gaan omvormen. Daarnaast starten we, in overleg met onze bestuurlijke partners (oa. de Unie van Waterschappen en provincies), een (politieke)lobby en onderzoek voor aanpassing van het huidige (financiële en juridische) instrumentarium.
6. We realiseren ons terdege dat water slechts één van de belangen is en dat de algemene democratie dit zal moeten verknopen met vele andere belangen. Daarom zijn we transparant in onze doelen en ambities en pakken we onze verantwoordelijkheid door bredere maatschappelijke belangen mee te wegen in onze eigen koers en afwegingen, waarbij we de ondergrens scherp in de gaten houden en bewaken. Via lobby (onder andere via de Unie van Waterschappen) spreken we de algemene democratie hier ook op aan.
7. Waar opgaven liggen zorgen we dat we invloed krijgen en benutten. De komende jaren investeren we dan ook in de gebieden waar de opgaven liggen. We realiseren ons dat de uitkomsten van deze trajecten vooraf onzeker zijn. Maar we zetten in met lef, en doen dat samen, bestuur en organisatie. Voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van voormalig vliegveld Valkenburg.
8. Als je invloed wilt en bepaalde doelen wilt bereiken, vraagt dat ook een investering. Investeren in deze gebieden betekent (bewust, weloverwogen en kritisch) samen delen in kosten, proces, planvorming of uitvoering, passend binnen de grenzen van onze taken en verantwoordelijkheden.
9. Investeren betekent eveneens experimenteren met nieuwe planvormen, verschillende instrumenten, vernieuwende processen en uitnodigende kaders, zonder de gangbare instrumenten overboord te zetten.
10. Het is daarbij van belang dat we vanuit bestaande bevoegdheden ons gezag en onze positie in de regio laten gelden. Dit vraagt een nadere positiebepaling via de drieslag: geld, bevoegdheid en gezag.

Bovenstaande beleidskeuzes vragen wel wat van Rijnland, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Enerzijds gaat dat over houding en gedrag: assertief, zelfbewust, soms de grenzen van onze bevoegdheden opzoeken. Anderzijds gaat het over onze rol en positie: we moeten helder aangeven wat wij van onze omgeving verwachten, wat onze opgaven zijn en hoe wij de ruimtelijke inrichting van het gebied voor ons zien (grenzen aangeven). De komende periode gaan we hiermee aan de slag. Leren en ervaren staan daarbij centraal: onder andere door samen met onze partners aan de slag te gaan in diverse gebiedspilots en het maken van een goede lobby-agenda. En het vraagt iets van de bestuurders: meer sturing op de integratie met maatschappelijke opgaven/doelen en gedeeld eigenaarschap, durven experimenteren en reflecteren op voorgenomen koers/aanpak of die ook daadwerkelijk werkt, samenwerken en opereren als één overheid. In het kader van de implementatie van WBP6 geven we hier nader invulling aan.